

Které jsou nejobtížnější problémy, jimž operační velitelé čelí za krize? Co v takové chvíli určuje dobrou nebo špatnou strategii? Odpovědi na tyto otázky jsou nedefinovatelné a ožehavé. Každá krize je jedinečná a vymyká se řešením podle nějakého vzoru. Operační velitelé, kteří včas rozpoznají přechody v krizi, mohou spojovat politickou strategii s taktickými metodami a zasazovat prostředky, jichž je nejvíce zapotřebí. Jejich představitost jim umožní předcházet eskalaci krizí a řešit krize. Velitelé, kteří jasně nechápou, kde se nacházejí v procesu řešení krize, budou často narážet na četné překážky a postupovat bez pevného řízení.

Až donedávna byly války rozhodovány převážně použitím síly, která měla převahu v počtech a v manévru. Nyní jsou metody, prostředky a účely pro dosažení vítězství ve válce složitější, jsou ovlivňovány politikou, nesnadno postižitelné a často nekonvenční. Omezené intervence jsou sice považovány za anomálie, avšak jejich počet se od konce studené války zvyšuje a rozdíl mezi tím, co je válka a co není válka je neurčitý. Situace s „nulovým součtem“, jimiž byla tradičně definována konvenční válka, ustoupila novým problémům s „proměnným součtem“, pro které nejsou žádná snadno zjištěitelná řešení. Pravděpodobně nedopatřením se operační velitelé za těchto krizí stali nezbytnými představiteli zahraniční politiky a vojenské strategie svých států. Operační velitelé za krizí spojují strategické cíle s intervenčními aktivitami. Jejich chápání situace a velení pronikající do podstaty věci jsou rozhodující při řešení anebo eskalaci krize.

Cyklus řešení krize

Operační velitel (operational commander) řešící krizi projednává a řídí operační přechody od krize ke konfliktu, k ukončení krize a k vyřešení krize. Řízení těchto přechodů vyžaduje schopnost ovlivňovat trvání, účel, intenzitu a stabilitu. Úspěšná intervence nakonec závisí na státní politice a na pružnosti ozbrojených sil.

Velitel rozpoznává rozhodující okamžiky během každé fáze intervence. Během krizové fáze strategové, operátoři a velitelé pozorují, orientují se v situaci, rozhodují o průběhu akce, a potom se připravují k intervenci anebo k vyjednávání. V ideálním případě tento proces umožní vypracovat předběžnou teorii pro vítězství. Protože všechny intervence zahrnují fyzickou přítomnost v oblasti krize, model řešení krize (viz obr. 1) znázorňuje, jak krize eskalují, dokud nebudou intervenovat vojenské, politické a humanitární složky.

Operační velitelé mohou být zapojeni do politických vyjednávání vedoucích k řešení krize. Model předpokládá, že krize nejsou jednoduchými událostmi, nýbrž procesy s odlišnými fázemi, které může vedení a strategie ovlivňovat, a graficky zobrazuje, že čím je krize složitější a výbušnější, tím více přechodů existuje mezi fázemi vedoucími k řešení. Tento rámec představuje krizi jako nepřetržitý proces tvořený několika fázemi, který musí být projednáván a ovlivňován veliteli všech stupňů, zvláště operačním velitelem na daném místě.

Pravděpodobně nejdramatičtější změnou byl přechod od „velké strategie“ (grand strategy) státního vedení ke sdílení odpovědnosti s operačními veliteli. Vojenská strategie se změnila v „diplomacii násilí“. Rozšířil se účel a zvětšila se složitost operačního velení a operační velitel se vzhledem ke své přítomnosti a ke své pravomoci v oblasti krize často stává skutečným vykonavatelem státní politiky a strategie. Model strategické, operační a taktické úrovně konfliktu nelze zcela transformovat do úsilí o zachování míru. Vskutku každé přijaté rozhodnutí a každý způsob činnosti zvolený vyššími veliteli OSN mají jak politické, tak taktické pozadí. Tříúrovňový model je nesnadno rozpoznatelný.

Krize a operace vedené před intervencí

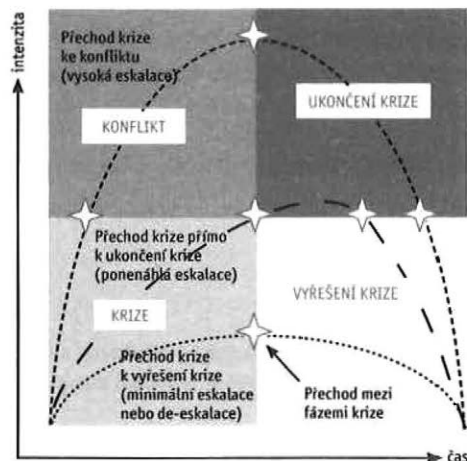
Dříve existující konflikty vyplývající z kmenových a etnických sporů, neúčinných vládních institucí a procesů, náboženských animozit a územních nároků nahradily zápasy supermocností o hegemonii, které probíhaly za studené války, a často tvoří rámec, v němž vznikají, zesilují do konfliktů a přerůstají v krize. Krize je definována jako „neuspořádané stadium mezi mírem a válkou, kdy se rodí ozbrojené konflikty“. Intenzita krize a úroveň nestability nakonec rozhodují o délce období rozvoje krize a o povaze krize. Operační velitelé budou často ti první, kdo rozpozná rozvíjející se asymetrie, když zvládnutelné krize eskalují do konfliktů, které lze nesnadno omezit.

Doktrínálním účelem operačního velení za války je získat a udržet volnost jednání a zbavit nepřítele jeho možností při zachování možností vlastních. Zvláště během předintervenční fáze krize nemusí existovat žádný rozpoznatelný nepřítel a operační velitel je méně bojovým velitelem a více řešitelem krize. Operační velitel se stal prostředníkem, jehož úkolem je vytvořit anebo rozšířit možnosti pro zmírnění anebo vyřešení krize. Operační velitel musí často posuzovat velmi odlišné teorie „vítězství“ nabízené mnoha vojenskými, diplomatickými a ekonomickými pozorovateli nebo účastníky a potom vytvořit realizovatelnou strategii pro dosažení míru, stability a národních cílů.

Různé strategické prostředky byly optimálně použity za situací, když byly přesně zaměřeny proti příčinám, nikoli proti symptomům. Tyto strategie mohou být charakterizovány jako

přímé nebo nepřímé, jako kooperující nebo nátlakové, a mohou vyžadovat provádění nestandardních „manévrů“.

Za mnoha povstání a za mnoha situací v nestabilních státech (failed states) státní hranice existují pouze na papíře a nepřátelské aktivity se šíří daleko vně stanovených oblastí odpovědnosti a vlivu. Za takových situací udržení volnosti jednání vyžaduje stanovit pozemní, vzdušná a námořní zakázaná pásma, jako jsou bezletové zóny, zbrojní embargo a bezpečné prostory. Často se velitel snaží rozšířit operační vliv, aby zvýšil bezpečnost vlastních sil a nekomatantů, a přitom zbavil protivníky volnosti jednání.

Obr. 1: Cyklus řešení krize

Čas má za krizi a akcí malého rozsahu výraznější a někdy naprosto odlišný vliv než za všeobecné války. Pro operačního velitele je rozpoznání, kdy krize postoupila do další fáze konfliktu, velmi důležité pro to, jak bude postupovat v budoucnosti. Proto operační velitelé za krizi čelí dvěma časovým imperativům. Musí:

- a) předem definovat, jaké události anebo podmínky musejí existovat, aby krize přešla do konfliktu,
- b) stanovit, jak získat volnost jednání nezbytnou pro omezování a de-eskalaci krize. Během krizové a předintervenční fáze velitelé vyvíjejí aktivity, které podporují (nebo vynucují) přechod do další operační fáze.

Tyto úkoly zahrnují: záchranu, evakuaci a poskytování zdravotnické péče, péči o uprchlíky, evakuované a vysídlené osoby, poskytování hotového jídla, vody, důležitých prostředků a materiálu, poskytování logistické podpory, získávání informací a zpravodajských údajů, pozorování a průzkum, vyjednávání a zprostředkování, obnovení veřejných služeb, uskutečňování preventivní diplomacie a preventivní rozvinutí, řešení krize.

Protože předpovídání krize je velmi nesnadné, rozhodnutí intervenovat může být stejně náhlé jako krize samotná. Vhodnost intervence často určuje její důležitost a její konečná účinnost. Pojmově je včasná intervence ideální, avšak zřídka je včasnosti dosaženo. Během schvalování intervence a mobilizace operačních sil se problémy svrchovanosti a přežití často rozšíří a národnostní a sektářské násilí pravděpodobně rozloží civilní vládu. Tyto situace jsou pro intervenci nejsložitější a velmi výbušné, avšak jsou nejčastější a opakují se.

Intervence a operace během konfliktu

Ozbrojené síly mohou být v netradičních krizových podmínkách neúčinné. Jejich operační neúspěchy mohou být připisovány tomu, že se řídí tradiční bojovou doktrínou používající palby a manévry a že nejsou schopny přizpůsobovat se politicky turbulentním a složitým podmínkám. Operační velitelé musejí synchronizovat vojenské akce s diplomatickými a humanitárními opatřeními a „manévrovat“ do výhodného postavení. Za krize to často znamená zajistit důležité postavení, což lze přirovnat ke zmocnění se a udržení klíčového terénu.

Avšak jak má operační velitel „udržet dominantní terén“ (hold the high ground) za těchto postmoderních podmínek? Upustit od vysoké míry abstrakce, která je za těchto krizí obvyklá, je velmi nesnadné a náročné. Za všech intervencí při krizích je problém operačních velitelů určen minimálně pěti dílčími úkoly:

- ☐ sestavení analýzy zaměřené na budoucí události a trendy,
- ☐ zachování legitimacy,
- ☐ udržení převahy při eskalaci,
- ☐ vyřešení „kontrastrategií“,
- ☐ sběr informací.

Tyto úkoly jsou důležitými dílčími složkami účinné operační strategie a představují složité problémy pro velitele a vedoucí civilní činitele. Problémy operačního velitele dále komplikují další konflikty a intervenční akce, které řídí:

- ☐ intervence v krizi,
- ☐ hlídování a taktické operace,

- ☐ podpora míru,
- ☐ odzbrojení válčících stran,
- ☐ posilování záruk lidských práv,
- ☐ stanovení uzavřených a bezpečných pásem,
- ☐ povolování a zákazy pohybu,
- ☐ ochrana humanitární pomoci,
- ☐ neoficiální burza,
- ☐ podpora politických operací,
- ☐ používání donucovacích vojenských opatření,
- ☐ nepřetržité a podrobné pozorování.

Legitimita intervence závisí na schopnosti velitele používat přiměřené prostředky a účely. Intervenční síly se přizpůsobením strategie ke kulturním zvláštnostem obyvatelstva vyhnou opatřením, jež by mohla dlouhodobě zostřit napětí.

Je běžným omylem, že se výrazy nestrannost (impartiality) a neutralita (neutrality) jsou pokládány za synonyma. Mírové síly musí být za krize, pro kterou byly vytvořeny, neutrální. A pro udržení neutrality je třeba, aby zachovávaly ovzduší a postoj nestrannosti. Avšak snaha operačního velitele o neutrální a nestranný postoj vůči protivníkům může vyvolat jeho neúčinnost na dlouhou dobu. Ve snaze zůstat neutrální, velitel pouze potvrzuje existenci konfliktu. A naopak, snaha velitele zůstat nestranný zajistí, že intervenční síly uznávají legitimní prvky konfliktu a chápou jeho základní příčiny. Intervenční síly potřebují takovéto hledisko, aby byly dlouhodobě účinné.

Počáteční stadia intervence zahrnují eskalaci pro každou z hlavních zúčastněných stran. Pro intervenční síly se napětí zvyšuje, když riskují prestiž a životy svých vojáků a když se protagonisté krize vzdají své suverenity za řešení. Dosažení těchto koncesí není ani v liberálních podmínkách nikdy bezpečnou záležitostí. Potřeba převahy při eskalaci, tj. schopnost eskalovat konflikt na úroveň, kde protivník nemůže reagovat, je obecnou zásadou pro řízení takových přechodů.

Vždy je nutno dávat přednost rozhodným prostředkům a výsledkům, i když nejsou vždy možné. Avšak převaha při eskalaci může zanechat řadu nevyřešených ohrožení. Zatímco se intervenční síly zaměřují výlučně na omezování eskalace, mohou se objevit malá, avšak nebezpečná ohrožení. Při plánování úkolu se často nepodaří vzít v úvahu změny v úkolu vzniklé vnitřními rozhodnutími (pomalý průběh úkolu) anebo v důsledku událostí, které nastanou navzdory opatřením intervenujícího státu (změna úkolu).

Dvě z nejvážnějších „kontrastrategií“, jímž mohou operační velitelé čelit, jsou zdržování (protraction) a nahrazování (substitution). Obě jsou stejně nebezpečné jako hrozba eskalací, avšak jsou mnohem méně zřejmé. Zdržování zahrnuje prodlužování krize a obvykle se uskutečňuje, když se protivník vyhýbá vojenským střetnutím, odmítá přiznat porážku a volí vlekou nepřímou strategii. Nahrazování zahrnuje změnu povahy krize zrušením existujících operačních cílů anebo změnu krajinného prostředí.

Nahrazování a zdržování nejsou vhodná pro kontrastrategie založené na převaze. Tato skutečnost je příčinou, proč je řešení krizí tak málo definovatelné a tak nesnadné, protože teorie informace a převaha při eskalaci ztěžují operační velení. Řešení těchto ohrožení je ovšem podstatou operačního umění. Návod pro strategie konfliktů platí také pro krize: Prvým a největším problémem je vytvořit strategii, která rozpoznává varovné příznaky, přijímá pre-

ventivní opatření, zahajuje akce pro řešení konfliktu nebo alespoň akce pro zmírnění následků konfliktu a po konfliktu pokračuje v programu, aby se zmenšilo riziko opakování konfliktu. Tento proces musí být chápán jako nepřetržitě úsilí, jako soustavný a trvalý proces. Aby takové procesy zapustily kořeny, strany potřebují čas k rozhovorům o uspořádání svých problémů.

Velitelé se příliš často spoléhají pouze na nátlakové strategie (coercive strategies), které maximalizují používání konvenční síly. Při rozumném a přiměřeném používání mohou strategie používající jiné formy moci a sledující jiné cíle dosahovat většího úspěchu při řešení nahrazovacích anebo zdržovacích ohrožení.

Informační moc (informational power) je pro velitele na válčisti velmi důležitá. Přesvědčivá je tato analýza informační moci: „Často použije velitel svoje síly optimálně tak, že rozmístí jednotky způsobem, aby mohly vidět co se děje a hlásit informaci. Je nutné, aby mírové síly měly prvotřídní zpravodajskou službu“. Chybné zpravodajské operace (poor intelligence operations) mohou zničit důvěru, kterou by strany měly mít v mírové síly.

Byla prokázána hodnota jazykově připravených informačních možností styčných skupin při komunikaci a okamžitém hlášení ohrožení a při minimalizaci jejich vlivu. Velitel, který se snaží dosáhnout svého cíle vyjednáváním a použitím svých vojáků, bude ve velké míře používat komunikaci, což mu umožní vědět, co se děje, a ovlivňovat průběh událostí.

Ovlivňování anebo prevence eskalace hrozící krize vyžadují dovednost a zkušenost. Avšak úspěch nakonec závisí na předpovědní analýze, tj. na posuzování informace, trendů, kulturních okolností, precedentů a osobností, aby bylo možno zjistit problémy a pravděpodobný průběh událostí a zvolit vhodné akce pro vojenské jednotky.

Operace související s ukončením krize

Ukončení krize (crisis termination) je proces urovnání krize nebo konfliktu a slouží jako základ pro vzájemně přijatelné vztahy pro dlouhodobou stabilitu a mír. Ukončení krize se sice snadno definuje, avšak jeho dosažení je nesnadné. Protože antagonisté usilují o vyjednávání z pozice síly a podporují svoje vlastní programy nekonvenčními a často násilnými prostředky, může být fáze ukončení krize nejvíce nebezpečná, výbušná a politicky obtížná. Emoce se zesilují a animozity zanikají pouze během dlouhé doby. Rizika a oběti bojujících stran během ukončení krize jsou velké a mají pro intervenující síly náročné důsledky z hlediska jejich ochrany. Ve většině případů internacionalizace regionálních sporů a zainteresované zasahování mocností řeší krizi způsoby, prostředky a kompromisy, které sotva uspokojí strany přímo se podílející na krizi.

Je snadné obhajovat strategii pro ukončení krize nebo zdůrazňovat představu o zamýšleném konečném stavu, ačkoli oba prvky souvisejí s úspěšnou „teorií vítězství“ v krizi. Důležitým poučením pro operační velitele je, že sestavení a upřesňování promyšleného a realistického plánu pro ukončení krize je velmi důležité během všech fází krize, bez ohledu na strategii pro ukončení krize. Způsob, jakým intervenční síly ukončí svoji účast, může ovlivnit vnímání legitimacy celé operace. Pro strategické a operační velitele platí tato zásada: jestliže se velitelé soustředí výlučně na vítězství, aniž uvažují o následném účinku, mohou být příliš vyčerpání snahou o výhodu míru, zatímco je téměř jisté, že mír bude špatný a že bude obsahovat zárodky další války.

Během přechodu k civilní správě musejí velitelé připravit svoje síly k působení v napjatém, často násilném prostředí a přitom umožňovat, aby základní problémy týkající se krize

byly řešeny diplomatickými cestami. Schopnost velitele účinně spolupracovat s nevládními organizacemi a nezávislými vládními organizacemi a synchronizovat jejich působení je jedním z operačních imperativů pro fázi ukončení krize.

Avšak v mnoha ohledech je ukončení dnešních krizí mnohem složitější a náročnější na prostředky než tomu bylo při ukončení dřívějších konvenčních konfliktů:

- zastavení palby,
- výměna válečných zajatců,
- oddělení sil, kontrola výzbroje, demilitarizace a demobilizace,
- vyšetřování stížností a obvinění,
- oficiální styky a rozhovory,
- udržování míru,
- odminování,
- opatření pro vytváření důvěry,
- omezování konfliktů,
- posilování zákonnosti a pořádku,
- repatriace vysídlených osob a uprchlíků,
- vedení operací v pohraničním prostoru a vyčištění prostoru od povstaleckých jednotek,
- uskutečňování obnovy a pohřbení mrtvých,
- zavedení opatření pro kontrolu obyvatelstva a zdrojů,
- vytvoření bezletových a demilitarizovaných zón.

Obvyklou chybou při formulaci krizové strategie je, že strategie je považována za „systém pro dosažení cíle“ (goal-achievement system) nebo za případ pro řešení. Je nutno přejít od základní koncepce události jako věci vysvětlovaných odvoláváním se na cíle ke koncepci události jako případů, jejichž determinanty je nutno zkoumat podle zásad vypracovaných moderní vědou. Tomu ovšem oponuje tvrzení, že jestliže je strategické nebo operační velení uměním, pak jsou krize procesy, které je možno ovlivňovat, avšak nikoli řešit.

Tato nesprávná koncepce ukončení krize je na divizních a sborových grafech často znázorňována jako model domu, jehož střechu nesou pilíře. Konečný stav je běžně popisován jako „mírové a bezpečné prostředí“, zatímco cíle jsou znázorněny jako pilíře, které je nutno postupně vytvářet, jako odminování, rozhodnutí o sporných územích, volby a odzbrojení. Na papíře je to lákavá koncepce, avšak v praxi dynamické krizové situace dokazují, že tento přístup je pochybný, ne-li zcela nesprávný. Skutečné krize nejsou nikdy účinně vyřešeny takovými povrchně jednoduchými metodami. Promyšlené strategie pro ukončení krize se vyvíjejí během doby, při pozorném sledování složité mozaiky ekonomických skutečností, kulturních zvláštností, politické vůle, vojenského potenciálu a reakcí veřejnosti. Synchronizace těchto prvků pro vytvoření cílevědomého přístupu k řešení krize je podstatou operačního umění ve vojenských neválečných operacích.

Běžně se předpokládá, že poté, co byla krize „ukončena“, (terminated) byla také vyřešena (resolved). Odvolání intervenčních jednotek ve fázi ukončení krize je často synonymem pro otevření stavidel v době, kdy je záplavová rovina dosud pod vodou. Zatímco se jiní zabývají minulými událostmi a současnými skutečnostmi a zatímco se neustále zvyšuje tlak na stažení vojenských sil z oblasti krize, operační velitelé musejí mít představu o postupu k soběstačnému míru a stabilitě.

Řešení krize: cesta k míru a stabilitě

Ideální řešení krize navodí původní požadovaný konečný stav ve všech čtyřech operačních prostředích – ve vzduchu, na zemi, na moři a v kosmickém prostoru. Základním problémem operačních velitelů je dosáhnout poměrnosti a stability potřebných k zajištění a udržení míru. Vyřešení asymetrií vznikajících mezi očekáváními obyvatelstva a existujícími mocenskými strukturami, včetně intervenujících sil, může vést k dalším problémům nestrannosti a spravedlnosti. Nesprávné chápání, které se zpravidla vytváří během intervence, vytváří mnohé z těchto problémů. To, jak operační velitel řeší toto chápání, nakonec určuje povahu míru, stejně jako určuje povahu krize. Dosahování rovnováhy mezi politikou, vojenskou mocí a cítěním obyvatelstva vyžaduje nepřetržitou pozornost velení ve všech fázích intervence.

Řešení postmoderní krize se velmi liší od ukončení tradiční války v tom, že se operační velitelé dříve zabývali výlučně vedením boje, avšak nyní mají navíc také nesnadný úkol diplomacie. Operační velení za krizi musí sledovat a podporovat dohody o zastavení palby, ověřovat bezpečnostní dohody, zajišťovat dodávky humanitární pomoci a často výstavbu států. Zatímco úspěch ve válce se měří vítězstvím, operační velitelé měří úspěch při řešení krizí stabilitou a mírem. Stabilita a mír se za krizi dosahuje během doby metodickými a dobře plánovanými opatřeními pro řešení krize a utváření míru, včetně:

- ☐ odpoutání vojenských sil,
- ☐ humanitárních a občanských akcí,
- ☐ odstrašování násilných aktů,
- ☐ ochrany důležitých objektů a zařízení,
- ☐ utváření míru,
- ☐ zajištění nestrannosti sil určených k udržování míru,
- ☐ informování politické rady o požadavcích na udržování míru,
- ☐ rekonstrukce a obnovy,
- ☐ voleb,
- ☐ zavedení nových institucí a projektů,
- ☐ shromažďování informace a jejího předkládání politické radě,
- ☐ odchodu vojenských sil.

Zavedení pořádku a udržování míru jsou pravděpodobně nejnepohodnější problémy operačního velení za krizi, protože zahrnují smíření politických struktur a tradičních etnických a náboženských skupin se zásadami politického uspořádání anebo kompromisu. Přestože intervenční síly si přejí nezasahovat, snížit svoje početní stavy a nakonec odejít, nemohou skutečně vyřešit krizi, dokud nejsou etnická nenávisť, náboženské animozity anebo politická napětí vyřešeny jinými způsoby. Fáze řešení krize vyžaduje svou vlastní strategii a konečný stav, úzce synchronizované s plány mezinárodního společenství a nezávislých a nevládních organizací.

Aplikace těchto zásad za krize nikdy není tak snadná, jak se zdá, protože každá krize je jedinečná a protože aplikace koncepční doktríny na skutečné události a podmínky je samo o sobě obtížné. Model řešení krize může napomoci uspořádat často nesmiřitelné série událostí, které krize zahrnuje. Pochopení událostí a fází krize je důležité pro úspěch strategického a operačního velení za krize.

Legitimita intervence a povaha krize se mohou prudce změnit bez správně formulovaných strategických cílů a bez promyšlené operační strategie.

Fáze krize	Operační prostředí	Nástroje státní moci
Krize	Moře	Diplomatické
Konflikt	Vzduch	Informační
Ukončení krize	Země	Vojenské
Vyřešení krize	Kosmický prostor	Ekonomické

Obr.2: Proměnné krize

Poznatky z minulých intervencí poskytují důvody k optimismu. Analýza dřívějších intervencí dokazuje, že krize nejsou pouhými chaotickými událostmi, nýbrž že mají určité fáze, které je možno řídit k požadovanému výsledku. Neúspěšné intervence jsou výsledkem nesprávné strategie a často chybného operačního velení. Naproti tomu operační velitelé řídí úspěšné intervence pomocí promyšlené a integrované krizové strategie. Schopnost velitele vyřešit krizi je určována jeho schopností účinně přecházet mezi fázemi krize s použitím všech nástrojů státní moci pro podporu souborné a synchronizované strategie. Rovnice pro úspěch se bude měnit s každou krizí, avšak základní přehled proměnných, které je nutno posuzovat, je konstantní.

Autorem článku Operational Leadership on War's Precipice, uveřejněného v č. 1/2001 časopisu Military Review, je mjr. John Fenzel, pozemní vojsko USA. Článek byl zkrácen a redakčně upraven.

(nas)

Jako realističtější se jeví ambice spojovaná s účastí „v jedné operaci společné obrany nízké intenzity podle čl. 5 Washingtonské smlouvy až brigádním úkolovým uskupením s jádrem tvořeným brigádou pozemních sil (od r. 2007) nebo zdrojově ekvivalentním prvkem vzdušných sil (od r. 2010) po dobu maximálně šesti měsíců bez rotace a využitím mobilizovaných záloh“. V takto stanovených lhůtách by AČR mohla být schopna plnit úkoly, které sama vytyčila.

Jan Eichler
Reforma Armády České republiky – časté změny a nejistá budoucnost
Bezpečnostní témata 2/2003
Centrum bezpečnostních analýz